

GIỚI THIỆU SÁCH

VĂN HÓA VIỆT NAM TRÊN CON ĐƯỜNG
GIẢI PHÓNG, ĐỔI MỚI, HỘI NHẬP VÀ PHÁT TRIỂN

Tác giả: GS,TS. Đỗ Huy

Nxb Thông tin và Truyền thông, 2013, 421 tr.

Trên con đường tìm kiếm những mô hình, những giải pháp cho sự phát triển toàn diện và bền vững của xã hội, đặc biệt của mỗi cá nhân con người, người ta đã nhận thấy vai trò quan trọng của văn hóa trong quá trình đó. Văn hóa được coi không chỉ là động lực, mà còn là mục tiêu cho sự phát triển. Xuất hiện và phát triển cùng với sự xuất hiện và phát triển của xã hội loài người, nên sự phát triển của văn hóa cũng có những khúc quanh, những rào cản. Văn hóa Việt Nam cũng song hành với sự phát triển lịch sử - xã hội Việt Nam, vì vậy cũng có những xung đột, mâu thuẫn, cản trở trên con đường phát triển của mình. Nhằm làm rõ hơn những vấn đề liên quan đến văn hóa Việt Nam trong quá trình hình thành và phát triển, cũng như lý luận chung về văn hóa, GS,TS. Đỗ Huy đã cho ra mắt bạn đọc cuốn sách *Văn hóa Việt Nam trên con đường giải phóng, đổi mới, hội nhập và phát triển* do Nhà xuất bản Thông tin và Truyền thông xuất bản năm 2013.

Cuốn sách gồm 5 chương. Chương 1 có tiêu đề *Mấy vấn đề lý luận văn hóa: Giải phóng, đổi mới và sự phát triển văn hóa*. Theo tác giả, có nhiều cách tiếp cận khác nhau về văn hóa. Có quan niệm coi văn hóa như những hiện tượng tinh thần, có quan niệm lại coi văn hóa

chỉ là phương thức giao tiếp, hoặc như những thiết chế, hay chỉ là phản ánh khát vọng tâm linh và nghệ thuật của con người. Tác giả cho rằng, tính đa nghĩa của văn hóa không chỉ có ý nghĩa nhận thức luận, mà còn là vấn đề thực tiễn lịch sử và là một khái niệm đang vận động. Chúng ta không thể luận chứng hết nội hàm của khái niệm văn hóa, nếu tách nó ra khỏi sự vận động của thời đại. Trên cơ sở phân tích cụ thể quan điểm sinh thái học, quan điểm chức năng luận, thực chứng luận, tác giả cũng đồng thời phân tích và làm rõ cách tiếp cận mácxít về văn hóa.

Bên cạnh việc phân tích, làm rõ những quan điểm/giải pháp về vấn đề giải phóng, đổi mới và phát triển văn hóa, như bằng xây dựng đạo đức chung, nâng cao trình độ tri thức của cá nhân, phát triển năng lực khoa học trong mỗi con người, phát triển tư tưởng, giải phóng những năng lực trí tuệ,..., trong chương này, tác giả cũng đề cập đến phát triển văn hóa Việt Nam vào thập niên thứ 2 của thế kỷ XXI.

Nhận diện những xung đột, mâu thuẫn và những cản trở trên con đường giải phóng, hội nhập để phát triển văn hóa Việt Nam là nội dung chương 2 cuốn sách. Trong phần này, tác giả đã nhận diện, làm rõ những cản trở, xung đột và mâu thuẫn trong các nguồn

nhân lực phát triển văn hóa ở nước ta hiện nay. Tác giả cho rằng, mâu thuẫn mà chúng ta thấy rõ trong phát triển đất nước theo cơ chế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là sự phân tầng xã hội, sự khác nhau giữa thành thị và nông thôn, vùng sâu, vùng xa; vấn đề giáo dục,... Tất cả những điều đó phần nào ảnh hưởng đến sự phát triển văn hóa trong giai đoạn hiện nay của Việt Nam. *Những vấn đề ứng xử của con người với tài nguyên môi trường để đổi mới và phát triển văn hóa* cũng là một nội dung quan trọng của chương này. Theo tác giả, trong gần 30 năm đổi mới, bằng quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa, chúng ta đã bắt đầu dai, rừng, biển, không khí, nguồn nước cung cấp cho chúng ta năng suất cao hơn, nguồn nhiên liệu nhiều hơn và sản phẩm tiêu dùng nội địa cũng như xuất khẩu có chất lượng hơn. Nhưng cùng với đó là sự ô nhiễm môi trường đã thực sự đe dọa sự cân bằng sinh thái và sức khỏe của nhân dân. Cùng với môi trường tự nhiên, tác giả còn cho thấy, môi trường xã hội cũng phần nào thể hiện những mâu thuẫn, xung đột, cản trở cho sự phát triển, đổi mới, giải phóng văn hóa. Đó là sự phát triển không đồng đều giữa văn hóa vật chất và văn hóa tinh thần; là cá nhân tách khỏi cộng đồng, chống lại cộng đồng và ngược lại, cộng đồng chưa tạo những điều kiện tốt nhất để cá nhân phát triển các năng lực sáng tạo; là sự đảo lộn hệ thống giá trị; chưa xây dựng được hệ thống chuẩn mực đủ sức điều chỉnh các hoạt động văn hóa, văn nghệ; sự mất cân bằng nghiêm trọng giữa giá trị truyền thống và những giá trị hiện đại,...

Chương 3 có tiêu đề *Đảng lãnh đạo tiến trình giải phóng, đổi mới hội nhập*

và phát triển văn hóa Việt Nam. Theo tác giả, *Đề cương văn hóa Việt Nam năm 1943* chính là tuyên ngôn đầu tiên giải phóng, đổi mới, hội nhập và phát triển văn hóa Việt Nam vì chủ nghĩa xã hội dưới sự lãnh đạo của Đảng. Đề cương phản ánh những ý tưởng sâu sắc của Đảng ta về sự nghiệp giải phóng, đổi mới và phát triển văn hóa Việt Nam mà trước đó chưa giai cấp nào đề xuất. Với ba nguyên tắc dân tộc hóa, đại chúng hóa, khoa học hóa, Đề cương đã mang tính cương lĩnh cơ cấu lại nền văn hóa dân tộc hướng tới gắn văn hóa với sự nghiệp cách mạng, làm cho văn hóa trở thành nền tảng tinh thần của xã hội. Các nguyên tắc vận động văn hóa dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản mà Đề cương đã nêu chính là hệ phương thức giải phóng, đổi mới cơ cấu lại nền văn hóa dân tộc (tr.166). Cùng với Đề cương, quá trình Đảng lãnh đạo tiến trình giải phóng, đổi mới, hội nhập để phát triển văn hóa Việt Nam còn được tác giả phân tích và làm rõ, thể hiện trong cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa ở miền Bắc và đấu tranh giải phóng miền Nam thống nhất đất nước; trong lãnh đạo xây dựng và phát triển văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc; xây dựng và phát triển văn hóa nông thôn; lãnh đạo và quản lý nền văn học nghệ thuật...

Một nội dung quan trọng của cuốn sách và được tác giả phân tích sâu sắc, thể hiện nhiều tâm huyết chính là chương 4 với tiêu đề *Chủ tịch Hồ Chí Minh - Người khai sinh ra nước Việt Nam mới - cha đẻ của nền văn hóa cách mạng, sức mạnh nội sinh của hành trình giải phóng, đổi mới, hội nhập và phát triển đất nước theo con đường xã hội chủ nghĩa*. Theo tác giả, Chủ tịch

Hồ Chí Minh đã chuẩn bị tích cực nhất cả về phương diện lý luận lẫn phương diện thực tiễn cho một nền văn hóa mới ở Việt Nam ra đời, thông qua sự truyền bá chủ nghĩa yêu nước mới, chủ nghĩa Mác - Lênin, xây dựng nên nhân cách người cách mạng, thành lập Đảng... Ở góc độ cụ thể hơn, tác giả cho rằng, tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh cũng là bước phát triển mới về đạo đức trong văn hóa Việt Nam. Đề cập tới cách tiếp cận của Chủ tịch Hồ Chí Minh với những giá trị văn hóa nhân loại để giải phóng, đổi mới, phát triển văn hóa dân tộc theo con đường xã hội chủ nghĩa, tác giả cho rằng, tư tưởng Hồ Chí Minh là một hệ thống nhất quán, không lẫn lộn với bất cứ nhà tư tưởng nào của dân tộc và của nhân loại, mặc dù Người tiếp nhận các giá trị từ truyền thống văn hóa của dân tộc và loài người tiền bộ (tr.331). Đây chính là sự tiếp biến đặc biệt, sự tiếp biến vượt gộp để tạo ra một giá trị tư tưởng độc đáo, mới mẻ, cách mạng (tr.338). Trong phần này, *Tuyên ngôn Độc lập* của Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng được tác giả tập trung phân tích dưới góc độ văn hóa.

Trong chương 5, tác giả đề xuất các *giải pháp văn hóa trong tiến trình giải phóng, đổi mới, hội nhập và phát triển đất nước theo con đường xã hội chủ nghĩa*. Theo tác giả, để phát triển, giải phóng, đổi mới xã hội bằng giải pháp văn hóa, chúng ta cần xác lập một chính sách văn hóa cho sự phát triển. Theo đó, chính sách phát triển văn hóa của chúng ta phải gắn liền với các mục tiêu kinh tế, đồng thời gắn liền với các định hướng chính trị; hướng tới mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội dân chủ, công bằng, văn minh; cổ vũ cho tinh thần yêu lao động sáng tạo, yêu

nước quốc tế, gắn lợi ích cá nhân với lợi ích tập thể, thấm sâu chủ nghĩa nhân văn cao quý, tăng trưởng nguồn lực con người,... Tác giả cho rằng, các giải pháp văn hóa không có chính sách biệt lập, chúng vừa là bộ phận của hệ giải pháp phát triển xã hội chung, vừa nằm trong các hệ giải pháp khác, vừa có tư cách điều chỉnh các đối tượng riêng biệt (tr.367-368). Các chính sách phát triển văn hóa phải huy động được mọi tầng lớp xã hội cùng tham gia sáng tạo và hưởng thụ văn hóa. Quá trình này gắn với toàn bộ sự vận động của cơ sở hạ tầng và kiến trúc thượng tầng của xã hội Việt Nam trong suốt thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

Có thể thấy, với những phân tích sâu sắc lý luận chung về văn hóa, đánh giá thấu đáo những xung đột, mâu thuẫn, cản trở; đề xuất những giải pháp văn hóa mang tính chiến lược trong tiến trình giải phóng, đổi mới, hội nhập và phát triển đất nước theo con đường xã hội chủ nghĩa cũng với việc phân tích vai trò của Đảng Cộng sản Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh trong tiến trình giải phóng, đổi mới, hội nhập và phát triển văn hóa Việt Nam, công trình *Văn hóa Việt Nam trên con đường giải phóng, đổi mới, hội nhập và phát triển* của GS,TS. Đỗ Huy không chỉ đã bao quát một nội dung rộng lớn, sâu sắc và toàn diện nền văn hóa Việt Nam, mà còn giúp bạn đọc có một cách tiếp cận giải quyết các vấn đề xã hội hiện nay dưới góc nhìn văn hóa. Với ý nghĩa đó, công trình hữu ích cho các nhà nghiên cứu, các nhà hoạch định chính sách và tất cả những ai quan tâm đến lĩnh vực này. □

TS. CAO THU HẰNG

(Viện Triết học,

Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam)